

קיד.

יש להוכיח מכאן שקידוש על היין אינו אלא מדרבנן, וכבר יצא קידוש דאורייתא בתפילה שבבית הכנסת.

ה. מאי דבר אחר

העיר הצל"ח בברכות (נא) מדוע על בית שמאי לא שאלו כן, וביאה, שלבית שמאי יש לפרש בפשיטות, שהטעם שהיום גורם שייך רק במקדש על היין, אבל במקדש על הפת לא, לפי שיש חיוב פת אפילו בלא הקידוש, מדין ג' סעודות בשבת הטעונות פת. והטעם שכבר קידש בלילה לא שייך אלא במקדש בלילה, אבל אם קידש מבעוד יום, שקיבל שבת על ידי קידוש, לא שייך טעם זה, ועל כן צריך את שני הטעמים, וראה שם שציידד שהמקדש על הפת מבעוד יום אף בית שמאי מודים לבית הלל.

ובעיקר פלוגתת בית שמאי ובית הלל, ראה בהגהות ראמ"ה בברכות שם שיסוד מחלוקתם הוא האם העיקר הוא ענין הברכה, או מעשה הברכה, ע"ש.

ו. הביאו לפניו מטבל בחזרת

פירש רשב"ם, שטיבול זה אינו בחרוסת, שהרי שנינו להלן הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת, הרי שטיבול זה אינו בחרוסת. והתוס' כתבו שאין ראיה מזה, שהרי אמרו להלן גם הביאו לפניו חזרת, אף שכבר היה לפניו כבר חזרת. ועוד, שודאי צריך לטבל בחרוסת, משום קפא.

וכתב הרא"ש (סי' כ"ה) בשם רבינו יונה, שכיון שטיבול ראשון אינו אלא להיכר ולא למצוה, וכל השנה רגילים לאכול חזרת בלא חרוסת, ואין חוששים לקפא, לכך יכולים לאוכלו בלא חרוסת, ורק בטיבול שני, שהוא למצוה, הזהירו חכמים שלא יהא בה חשש סכנה.

והר"ן (כד: בדפיו) הביא מרש"י שפירש 'מטבל' כלומר 'מטפל', שלא רצה לפרש מטבל ממש, שהרי עדיין לא הביאו לפניו חרוסת. אבל הר"ן דחה זאת, שבגמרא משמע שהיו שני טיבולים. וברמב"ם (ח"מ פ"ח ה"ב) כתב שירק ראשון היו מטבילין בחרוסת.

ז. שני תבשילין

החק יעקב (סי' תע"ג ס"ק ט"ו) הביא בשם הרוקח, ששני התבשילין הם זכר למשה ואהרן. וצ"ע, שהרי בגמרא מבואר שהם זכר לפסח וחגיגה. וכתב הדבר שמואל שיש לתרץ, שדוקא למ"ד שני מיני בשר הוא זכר לפסח וחגיגה, אבל לשאר אמוראים יש לומר טעם אחר, שהם זכר למשה ואהרן (וע"ש שנק"מ מהטעמים האם צריך להביא שני תבשילין גם בזמן המקדש).

א. פחות ממיכלך וממשתיך ותוסיף על דירתך פירש העיין יעקב, שהוא המשך לנאמר קודם אכול בצל ושב בצל, דהיינו שיאכל 'בצל' שהוא ירק ומאכל קמצנים, כדי שתשב בצל ביתך.

ב. וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא

כתב רשב"ם, שמשקבל עליו מיציאת כוכבים קידש היום וכו'. ויש גורסים 'או', שאם לא כן מדוע צריך את קבלתו אחר וכבר יצאו הכוכבים, וכן כתב רש"י בברכות (נא). ובהגהות ר' אלעזר משה (ברכות שם) הקשה, שלכאורה שייך לקדש על היין מבעוד יום, וזהו גופא יהא הקבלת שבת שלו, ומנין לנו שכבר קדש היום ועדיין יין לא בא, הרי לכאורה שייך שיכואו בבת אחת. ותירץ, שאף באופן זה שקיבל היום ע"י קידוש, קדושת היום קודמת לשתיין היין.

והרשב"א (ברכות שם) כתב 'ואפילו קדם וקדש על הכוס בערב שבת, מ"מ הרי הוא אסור במלאכה משעה שהוא אומר קדושה על הכוס, ועוד דברוב אין מקדשין עד שתחשך'. עוד שמעתי ממור"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א להעיר, שלפי שיטת הרמב"ם שיכולין לקדש מבעוד יום אף שאין לו תוספת שבת, והיינו שאפילו לאחר שמקדש עדיין הוא חול, נמצא שהיין בא לפני קדושת היום, וצ"ע.

ג. שהיין גורם לקדושה שתאמר

הקשה הצל"ח (ברכות נא), שהרי שיטת רוב הפוסקים שקידוש על היין אינו דבר תורה, וא"כ כיצד אמרו בית הלל שהיין גורם לקידוש שתאמר, הרי מי שאין לו יין ופת, וודאי צריך לקדש היום, ונמצא שאין היין גורם לקדושה שתאמר. ותירץ, שכיון שכבר יצא ידי חובת הקידוש מדאורייתא בתפילה, א"כ מה שצריך לקדש עתה, הוא רק מחמת היין, ועל זה מובן שהיין גורם לקדושה שתאמר.

ולפי זה כתב לחדש שאשה המקדשת לעצמה ועדיין לא התפללה ערבית [ולאו דוקא אשה, אלא כל מי שקיבל שבת ע"י קידוש, ולא התפלל עדיין ערבית], אף בית הלל יודו שצריך לברך על היום תחלה ואח"כ על היין. אבל בהגהות שואל ומשיב על הצל"ח שם כתב, שכיון שכבר תקנו הסדה, שוב לא פלוג בזה.

ה. דבר אחר ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה וכו' הקשה הפני יהושע (ברכות נא), שהרי הקידוש דאורייתא וברכת הנהנין מדרבנן, נאמר שצריך להקדים את הקידוש משום שהוא מדאורייתא [וכמו תדיר ומקודש]. וכתב שלכאורה